

Pèl & Ploma

VOL. IV

JANER 1903

Núm. 89

Una conversa ab Mossèn Cinto.

NO puch pensar una vegada en el gran cantor de l'*Atlántida* y el *Canigó* sense recordar ab fonda melancolia una de las derreras conversas — si no la darrera — que tinguerem á solas.

Era un dematí d'hivern y estava jo treballant en mon poema predilecte *El Patró Divendres*. Estava bastant delicat de salut y sabentho Mossèn Cinto va venir á visitarme.

Al entrar en el meu despaig y veurem deixar la ploma va exclamar ab aquell to apocat ab què solia comensar á parlar:

— Celebro infinit trobarlo escrivint però'm dol de veras venirli á interrompre la inspiració.

— Res d'això, vaig respondreli; quan ún está fent versos l'única visita que no es may inoportuna es la d'un poeta.

Va preguntarme, naturalment, «quina en duya de cap», y contra la meva costum vaig descorre el vel de l'obra que tenia entre mans. Va interessarse vivament pel nou poema y vaig haver d'explicarli el plan del *Patró Divendres*, la manera de desenrotllarlo, els estudis que tenia fets del natural, las llacunas que s'em presentavan, els dubtes que s'em oferían.....

Mossèn Cinto escoltava ab gran atenció, donant mostrars aprovativas ja ab el gesto ja ab frases lacòniques; fins que rompent en un esclat d'entusiasme exclamà:

— Molt bé! es una gran obra!... Are sí qu'el camp es ben seu!... Ditzós vostè qu'está en plena febre de lluyta, en plena forsa creadora... ¡Jo... ja he acabat!

Y pronunciá aquestas paraulas ab una tristesa tan intensa que va ferme mal. Però fent semblant de riure vaig interrompre.

— ¿Vostè acabat? Els derrers versos qu'he llegit de vostè tenen totas las qualitats del sabi y tota la frescor del jove.

— Potser sí, però... però es porque m'he tancat en un círcul de ferro y vaig donant voltas y voltas sense surtirme de lo mateix. No faig més que repetirme, y á mi mateix em cansa lo qu'escrich porque sempre dich las mateixas cosas. ¡Quántas vegadas faig la ferma resolució de no escriure més, agobiat per aquesta obsessió: «si això ja ho has dit cent vegadas! si això es lo de sempre!»

— De vostè dependeix aixamplarse els horitzons.

— No pot ser, amich Apeles, no pot ser! Vostè mira á tot el seu voltant; tot lo que veu, els homes, la Naturalesa, sempre nou y sempre variat, es tot de vostè; pot cantarho tot; no té de fer més que triar.

— ¿Y per què no pot cantar vostè tot lo que jo canto?

— Potser sí; de vegadas també m'ho dich. De vegadas abaixo els ulls á la terra y en veig moltes de cosas qu'em seduheixen; la Naturalesa y els homes m'ofereixen quadros qu'em sembla qu'encare fóra capás de cantarlos... y de cantarlos bé. Però, ja li he dit, m'he tancat en un círcul de ferro.

— Trèquil.

— També hi he pensat y més de lo que vostè pot imaginar-se. ¡Ah, poch sab vostè lo qu'oprimix aquesta sotana!

— Però ¿y Calderón y Lope y Vicens García?...

— Tot lo que vulgui; però quan me sento vacilant em dich: «ò poeta ò capellá... ò capellá ó poeta» y després de meditarho bé acabo sempre dihentme: «¡capellá!»

— ¿Sab què penso? — y ho he pensat infinitas vegadas. Que precisament aquesta sotana té d'èsser el més poderós auxiliar per fer un poeta «humá». ¿Entén lo que vuy dir? Vostè, gracias á la sotana veu miseries, coneix cosas que nosaltres éls que no duhem sotana ni veyèm ni coneixèm ni sospitèm sisquera. ¿A quin poeta se li revelan els secrets més íntims, las grans lluytas y las grans passións, se li descubreixen els més recòndits abismes del cor, com á un capellá? Y ¡ab quina sinceritat, ab quina necessitat de descarregar-se del pes d'un dubte, d'un dolor, d'un secret, s'obran al sacerdot las portas de las ánimas! A n'ell no se li parla

com s'ens parla á nosaltres, pel gust de parlar, per enlluhernarnos, per «fernos efecte». Sincerament li confesso que quan algú em conta un d'aqueixos dolorosos secrets que tothom guarda al fons de l'ànima com relíquias en un reliquiari, llegeixo en els seus ulls quelcom que traduheixo aixís: «podré no saber fer versos però dintre de mí tanco tanta ó més poesia que tú».

— Es cert, es cert!... barbotejava Mossèn Cinto ab els ulls obstinadament acalats en terra com perseguint una visió. Es cert, però... ja li he dit: ò la lira ò la sotana.

¡Quina amargor hi havia en aquestes paraulas!

— Y donchs, vaig exclamar á la fi; ja que Deu li ha donat la lira sacrifici la sotana!

Va mirarme fit á fit y va afegir ab una dolor trista qu'encubria una energia formidable.

— Ho he pensat molt... molt!... però em quedo ab la sotana.

Y alsantse y apretantme la má ab emoció afegí:

— Treballi, vostè que pot; ja li he dit: el camp es ben seu. Jo só capellá y vuy ser capellá... però no seré més poeta.

Y va retirar-se ab una humilitat tan digna, ab una resignació tan noble, que pocas vegadas en ma vida he sentit per algú una conmisericòdia tan fonda com vaig sentir en aquells moments pel gran poeta.

Y aquell día va serme impossible tornar á agafar la ploma.

APELES MESTRES

La mort del rossinyol

Per l'aixerit infant de la masía
la mare avuy no troba cap consol;
tirant pedres en l'ayre aquest mitx-día
vegé caure á sos peus un rossinyol.

Lo vegé tremolar sobre les fulles
y estendre ses aletès espirant,
y gelarse, esllanguides, ses despulles,
lira trencada après son últim cant.

Ajagut aprop seu sobre l'herbatge
plorá tota la tarde sobre d'ell,
y apatonantlo, li parlá eix llenguatge,
propí d'un nin parlant ab un aucell:

— Rossinyolet, dels boscos alegría,
¿perquè jo he hagut de ser lo teu butxí,
jo que á ton cant al vespre m'adormia,
y'm desvetllava ab ell cada matí?

Mes germanes petites, d'escarnirte
probavan amagantse en la verdor;
les grans l'alé aturavan per ohirte,
recordant, somioses, són amor.

Ma bona mare, en èxtassis tranquila,
bebía'l cant, com rajolí de mel,
dihent: «Si en terra així un aucell refila,
còm cantarán los angelets al cel!»

Si son ullets dels àngels les estrelles,
del cel al vespre en lo balcó blavis,
n'eixían á escoltar tes cantarelles,
¡ay! ressó dels concerts del paradís.

¡Y eix salari't doní per tes albadés,
de la boscuria angèlich trobador!
arpa del cel, tes cordes he trencades
quan vessavas més himnes en mon cor!

¿Quín mal m'has fet, porque't llevás la vida?
¿Te podria ab sanch meva retornar?
¡ay nó! que al cor t'arriba la ferida;
may més, may més te sentiré cantar.

Y plora l'infantó tot aquell día,
ni's vol aconhortar de sa dissort;
plora tota la nit, y si somia,
gemegant anomena l'aucell mort.

Cosit á les faldilles de sa mare,
l'endemá, qu'es diumenge, á missa va,
y agenollat, com fill als peus del pare,
son delictes al vicari confessá.

Aliviant sa pura conciencia,
plora l'hermós y tendre pecador,
y al perfum de sa angèlica ignocencia,
lo capellá barreja al seu son plor.

— Torna á ta casa, fillet meu, no plores,
li diu, Jesús perdona'l pecat teu,
del paradís al músich no l'anyores;
te'l tornarà la gran bondat de Deu. —

L'infantó ab sa mareta se'n tornava,
són cor plé d'esperansa y de consol,
y, al ser á casa seva, refileva,
com ahí, en la verdissa'l rossinyol.

JACINTO VERDAGUER, PBRE. †

HEMEROTECA
MUNICIPAL
MADRID

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

«MOSEN JACINTO VERDAGUER», EN SON LLIT DE MORT
DIBUIX DEL NATURAL PER R. CASAS

Aquell qui va parlar per tots nosaltres,
aquell qui va estimar per tots nosaltres,
gens catalanas ignorants d'amor;
aquí sota una flosa, avuy reposa
penitjos a enlitr ab son recort. *

Baldomero Galofre

EL nostre temps té molts defectes, pero té també grans qualitats. Per una estranyesa del seu temperament, l'empenta que porta

«BALDOMERO GALOFRE †»

DIBUIX PER R. CASAS

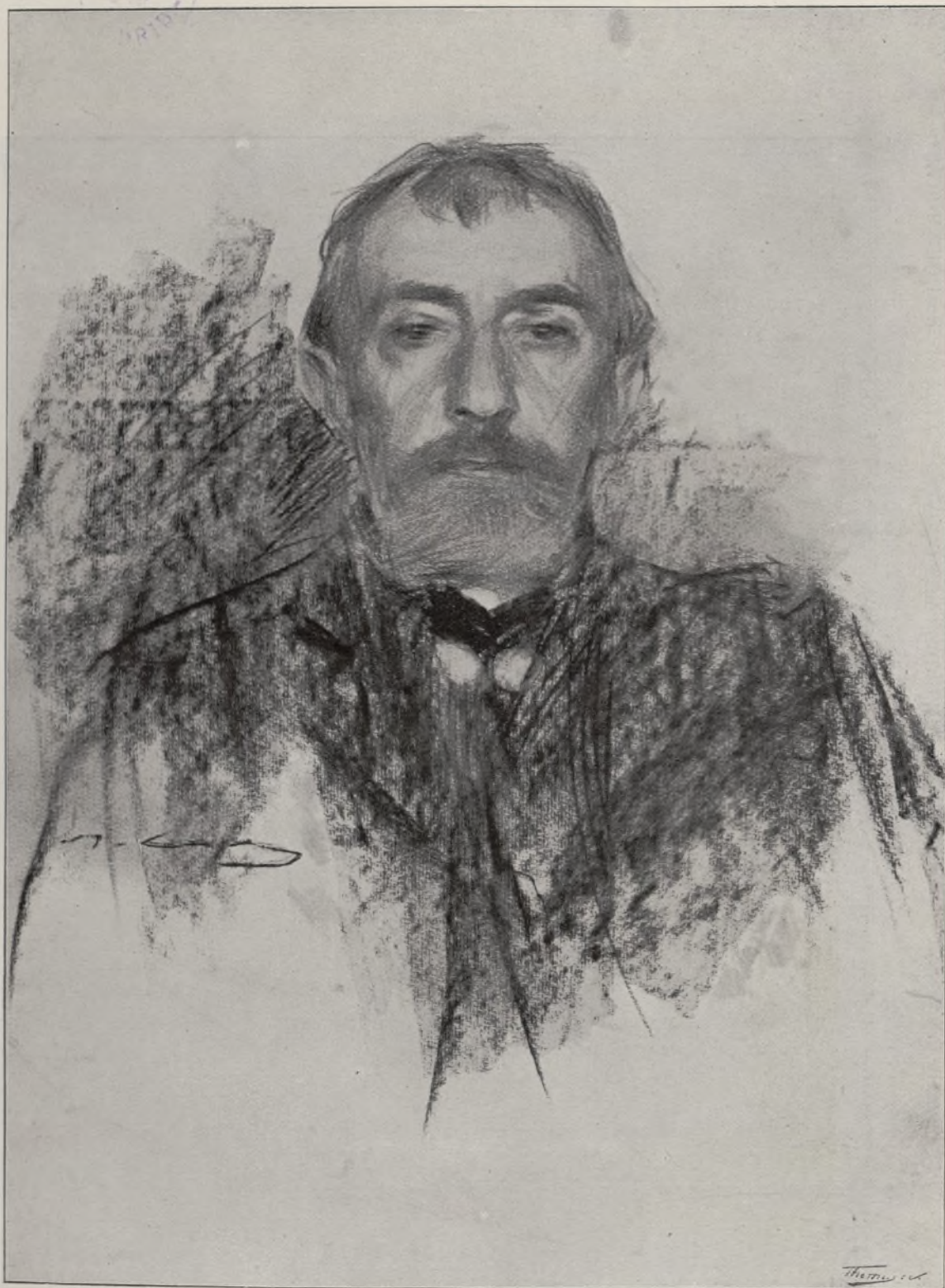
cap endavant no l'impideix mirar enrera i delectarse am les creacions que no escauen dintre el camp dels seus sentiments. Potser més que cap altre, conserva sagrat respecte a les memòries.

Quan un pensa de la manera qu'els estils artístics d'èpoques passades se deslliuraban sense compassió dels rivals qu'els havian pre-cedit: l'odi de les primeres societats cristianes contra tot lo pagà, destruhintlo amb verdader instint de perversitat; com l'art ojival arrunava les basíliques bizantines pera construir am sas desferras les cathedrals gòticas, o desnaturalisantlas am novells empaltaments; com el Renaixement rompia sense recansa am la tradició ojival; i com el barroc destruï sense pietat tot quan a n'ell no s'assemblava sumintnos després en una especie de tenebres artístiques, i compara aquells temps amb el nostre, tant aficionat a la justícia distributiva, a l'ecletisme en la consideració de'ls mèrits d'altres sistemes, ha de reconeixer que les noves ideies no'ns han fet perdre el just sentit moral de les coses.

Mes no es sols aixó: el nostre temps concedeix glorificacions de mèrits relatius, aquilata la importancia de certs talents en determinades coses, no vol, en fi, que per dessidia o sectarisme deixi de darse a cadascú lo que li correspongui, no ficsant-se mes que en si la persona o cosa ecsaltada ha tingut prou volada per arrencarse del ras de la vulgaritat.

Si vint anys enrera nos haguessen dit que s'alsaria una estatua a Alexandre Dumas pare, nos hauriam fet creus. Recordo be que, per allavoras, no hi havia cap literat que s'estimés, que no mirés am menospresci la obra del brillant novelista; no se li concedian mes honors qu'els de la vulgaritat i l'embusteria. I ja se sap qu'el ser embustero en art es com pendrer patent de nulitat.

No obstant, la Fransa ha tingut prou temps d'enterarse que, embustero i tot, es a dir, fals i tot, desde que va morir aquell ingeni franc, bulliciós, fantasiós i ben educat no n'havia surtit un altre, i ha acabat per alsarli un monument.

«HENRI LEROLLE», DIBUIX PER R. CASAS

Ayuntamiento de Madrid

«L'ADORACIÓ DELS PASTORS», QUADRO PER LEROLLE

Ayuntamiento de Madrid

«LA CULLITA DE LES PATATES», QUADRO PER LEROLLE

He escrit aquest preàmbul amb el propòsit d'arribar a la conclusió de que, en materia d'art, fetes les degudes abstraccions de temps i d'educació, no sabem en realitat, lo qu'es bo o dolent. Per altra part, de certes coses s'ha dit ja l'última paraula. Mai més se farà tan bona escultura com la grega. Mai més se compondrà tant bé com Rafel i Lleonard de Vinci. Mai més se pintarà la veritat ambient tan bé com Velázquez. Mai més se pintarà la inesplicable musa de les dones de Tiziano. No's tracta de conmoció establertes, sino de fets demostrats en l'història de les arts humanes.

Passat d'aqueixes i altres fites que ostentan la sanció dels segles, lo demás son gradacions tan filles de la moda fugitiva com del temperament personal. Dintre de una tendència hi caben mils i mils de matissos que cada hù en sí pot tenir caràcter propi. Lo difícil, es singularisarse, i més encare esser únic.

En Baldomero Galofre era aixó. No s'assemblava a ningú.

Els qui el comparan amb en Fortuny fan un tort a tots dos. En Fortuny, dintre del seu primorisme, era un company inseparable de la naturalesa, a la que s'entregava am verdadera fruició: la naturalesa, per en Galofre, era ell mateix. Com en Joaquím Vayreda, la capsa d'estudis, era la seva rutina. Desd'ella els buidava en hermosos quadros en l'intimitat del seu taller. Per mí, d'en Fortuny no'n conservava més que'l sentiment de l'època.

Altres diuen que pintaba a l'italiana. Aqueixa definició es més incomprendible encare. Comensant perque els italians no s'assemblan de res de regió a regió, que dintre de cada regió hi há individualitats destacadíssimas: ni Morelli s'assembla a Michetti, ni aquets dos a Ferrari, ni els tres a Brionchi, ni els quatre a Favretto, ni els cinc a Cremona, ni tots plegats a Segantini... Els esperits lleugers

«QUADRO»

PER J. TORRES GARCÍA

parlan sempre dels italians com si no més menjessin macarrons y toquessin l'orga.

En Galofre a Italia no's va enamorar dels estils pictòrics, sino de la hermosa naturalesa de certas regions d'aquell país, i tractà de representarla amb els mateixos medis que empleaba pera fer escenes andaluses, qu'eran els seus propis, que el temps i la experiencia anaban perfeccionant.

¿Qu'era fals? Enhorabona. ¿Hi há algú dels que li retreuen aixó com un defecte capital, que siga capàs d'estraferlo? ¿Es que no possehia mes que falsetat? ¿Es que no eran les qualitats de colorista, de lluminós, de compositor, de imaginatiu que mes que tot representaban el seu temperament artístic? ¿Qui ha parlat mai de la vritat de Tiépolo? ¿Qui ha dit que Puvis de Chavannes fos verdader? ¿Qui es capàs de demostrar la veritat de Doré?

La veritat dels grecs era la proporció; la

dels trescentistas el sentiment; la del Renaixement, la composició; la dels barrocs, la pompa; la dels romàntics, l'expressió; la dels clàssics, la linia; la dels venecians y flamencs, el color; la dels florentins, el dibuix... ¡I pensar que de tot aixó quedan obras mestras!

En Baldomero Galofre ha mort, i pot ben dirse que se n'ha dut amb ell el secret del seu art fascinator i únic. Am les seves extraordinaries facultats de creació, encare que per sort especial no s'hagués vist precisat a viurer del seu art, aquet hauria sigut el mateix. Potser haguera deixat a recó la miniatura de caballet que tants sacrificis costa, pero hauria realitat en gran, mes amb aquells medis prodigiosos que possehia la mateixa mena de pintura, la que brotava expontania de son fantasiós cervell.

Jo reclamo per aquest artista catalá, qu'ha tingut el talent de brillar aquí i fora d'aquí am llum propia, el respecte i consideració de sos paisans. Desde en Fortuny i en Mercadé

«QUADRO»

PER J. TORRES GARCÍA

«QUADRO»

PER J. TORRES GARCÍA

no havia baixat a la tomba una gloria tan lleítima, y no aném tant sobrats d'homes de mérit perquè poguem deixar olvidada una figura tant característica del art catalá.

Per altra part ¿qué es lo que li podem donar que no hajan fet ja notabilíssimas personalitats del extranger? La seva casa es un museo ahont hi abundan les ofrenes de coneguts artistes d'altres païssos, aixís com valiosos autógrafos conservats en sa correspondència particular. Per ells se ve en coneixement de lo qu'era estimat com artista allí ahont no es fácil ni corrent l'admiració incondicional.

Mes no eran sòlzament artístiques les seves qualitats. Apart d'un ecsajerat apreci de sí mateix, fill més aviat de la seva vehemència que d'orgull, en lo fons de son caràcter, era afable i senzill com un noy, justicier en la apreciació de les agenes qualitats, amant de sa

casa i dels recorts que posseía, i sobre tot amic sincer i servicial. Tot lo que tenia s'ho devia a sí mateix, i pocs artistes avuy podían contar am tan diferents mercats pera ses obres. La seva firma no podia faltar en cap de les galeries particulars modernes d'Europa i América.

No escribía mes que cartes, pero el seu estil epistolar era d'una claritat i elegancia inesperades, en qui no havia fet mai mostrad'aficions literaries.

Barcelona li deu una de les emocions artístiques mes fortas, quan al tornar d'Italia en 1884, per establirse en nostra ciutat ahont el conduhía son amor filial, celebrá aquella famosa exposició a can Parés que tingué la virtut de conmourre a tot l'element intelectual d'allavors.

¡Com hem canbiat!

FRANCISCO CASANOVAS

Idili

I

L'amiga viu al cim
vermella té la cara,
encesa pel gran sol
quiet de la montanya.
Cuant pujo desde'l plà,
tombant de la collada,
ja veig com allà lluny
camina sossegada.
Serena de costúm
un hom espera'l punt
en que obrirà la boca:
parla ab la majestat
suprema claredat
de verge al fé un miracle.
Mestressa d'un bon seny
senyora de la calma,
com curt voler l'empeny
tampoc dura en obstacle.
— Qué cosa es l'inquietut,
may ho podràs saber
espiga assoleyada;
son roijos tos cabells
encesa tens la cara
lluenta als raigs de sol,
per negre qu'et vesteixis
may portaràs gran dol.

II

Cuant sèc al seu costat
al veurem tan cansat,
paraula de consol
l'hi raija sanitosà:
— Se cria a dalt del cim
una herba de virtut,
que torna la salut
al ànima frisoa.
Ella guarda encantats
els besos encalmats,
del sol damunt les pradas.
Es l'herba de repós
ahont dormen els pastors
i la que fá als remats
la pau de llurs miradas.
El qui per dins pateix,
i apenas s'ho coneix
de febre que l'abresa,
veuràs com se guareix
son ull se l'hi aclareix
i el seu desfici passa.

Tothom qui ha reposat
sobre l'herbey florit
de dalt de la carena,
l'hi agafa un sant oblit
se fá desmemoriat,
no té gloria ni pena,
sols gosa en contemplar
el vent com passarà,
i el sol i la serena.
Veuràs pobre amic meu
l'afany i neguit teu.
com marxa desseguida;
allí en la soletat,
batega acompassat
el pols de nostra vida.

III

L'amiga del cor
venia a trobar-me,
perduda pel bosc,
una capvesprada.
Me crida de lluny
jo anava buscantla;
fatiga la bat
i en cau desmayada.
Am flors del torrent
l'hi aixugo la cara,
l'hi trec del cabell
els troncs que hi portaba,
l'hi curo ab petons
las esgarrinxadas.
Cuant torna en son si,
aixís me parlaba:
— Cansament d'amor,
delit dona encare.
Remey, no't sé grat!
qu'el mal m'ubriaga.
Voldria es doblés
el llarc de la marxa,
i el pes del meu cos
que apenas portaba;
que lassa com soc
vindria a cercarte
tan sols per sentir
llangor qu'are'm mata.
Si escolto el que diu
no sé lo que'm passa,
deliri d'amor
m'apar s'encomana.

J. PUJAN

«QUADRO»

PER TORRES GARCÍA

El Príncipe Kunala

PARA el abandono de las siestas en verano; para las ardientes horas en que los contornos de los seres se derriten, difuminándose en una neblina lejana; para cuando el alma, evaporándose del fatigado cuerpo, se desvanece sobre los campos; hé aquí la historia del Príncipe Kunala, el que todo lo dió, contada á fragmentos, como si se interrumpiera de tanto en tanto por el acompasado vaivén del abanico, y envuelta toda ella en esa vaguedad tibia de los perfumes orientales.

**

El Príncipe Kunala, llamado así por sus hermosos ojos parecidos á los del pájaro Kunala, es el heredero del trono y habita el gran palacio de Benarés. Huérfano de madre, su padre el Rey Asoka, tan negligente en el gobierno como hábil en descifrar enigmas dificultosos, lo ama con doble cariño. Esta paterna predilección por Kunala vuelve tan celoso á su herma-

no el robusto Pasenadi que á veces se atreve á murmurar de ellos cuando al volver de la caza descansa entre sus doscientas concubinas.

Más de todo eso se cuida poco el Príncipe Kunala, quien suele apartarse del tumulto de la corte para meditar sobre la impermanencia de las cosas en algún húmedo rincón de los jardines reales.

Allí se tiende, con los hermosos ojos entornados, y la mirada perdida en aquella espesa atmósfera de fuego en la que se abren grandes flores carnosas de color oscuro salpicadas de puntitos encarnados.

**

En la soledad, Kunala no siempre medita. A veces sus ideas se diluyen en un tembloroso recuerdo de existencias pasadas. *Cuando yo florecía...* piensa al ver los manzanos en flor; *cundo hilaba mi capullo...* sueña contemplando el gusano de seda. Y estas oscuras reminis-

«QUADRO»

PER J. TORRES GARCÍA

cencias le hacen sentir la vida de todo lo que le rodea y despiertan su amor hácia esos pobres hermanitos rezagados.

En su última vida debió ser un Kunala... No hacía más que volar... Volaba por encima de los minaretes de plata, una noche de luna... No era la alborada, sino una ventanita que se abría con una aureola de luz... Volaba, volaba, atraído por los candelabros y los espejos... Entre los espejos y los candelabros de oro resplandecía la hermosa, desnuda y cargada de alhajas, los labios encendidos, negro el cabello con reflejos de metal y ocultando el abismo de sus ojos bajo el velo irisado de las largas pestañas... Volaba, volaba, y se sentía caer... Alegre caía, quería entregarse... Caía, caía, borracho de luz... Y la pérfa lo ahogó entre sus manecitas crispadas, mientras sus labios contraídos nerviosamente mostraban los dientes blanquísimos... El Kunala murió mirándolos.

¡Kunala...! ¡Kunala...! Al que se da á sí mismo, ¿qué es lo que le queda?

**

Una de las reinas, Mahapajapati, madre de Pasenadi el robusto, suele gozarse en la inti-

midad del Príncipe Kunala hasta el punto de dar pié á las hablillas de los palaciegos, los cuales ven ahí un enigma que el Rey Asoka, á pesar de su rara habilidad, no ha sabido descifrar aún.

Pero la corrompida Mahapajapati sufre cuando el Príncipe de los ojos hermosos recuerda el fin de su vida de Kunala; porque ella no ha olvidado que de muy joven mató un Kunalita, que le cayó entre las manos, atraído por la claridad de su gabinete. Y si piensa en ello, un doloroso viento de maldad refinada sopla sobre las cenizas de su lujuria, cuando los hermosos ojos la contemplan atónitos, quizás por segunda vez.

**

Esta vez el pájaro no ha caído. Vuela muy alto, camino del sol, cuya luz únicamente puede atraerlo.

El Príncipe Kunala ha visto la seducción y se ha apartado de la seductora. Continúa sus reflexiones sobre la vanidad de las cosas, suspirando por la eterna liberación.

En las galerías subterráneas del palacio, Pasenadi, el cazador robusto, habla á hurtadi-

«QUADRO» DEN DOMENICO THEOTOCÓPULI, EL GRECO.
PROPIETAT DE D. RAFAEL PUGET, DE MANLLEU

llas con su madre. Allí, en la sombra, urden la traición que ha de darles lo que tanto desean. Al fuerte, la herencia del reino; la tierra con sus selvas y sus elefantes de largos colmillos; y á la lujuriosa vengativa una bandeja de oro con los ojos sangrientos de Kunala, para morderlos y besarlos.

..

Entre los hombres de armas, camina el Príncipe Kunala, vendados los ojos, atadas las manos y el corazón tranquilo. Lo prendieron de noche en el jardín; y, á través de los campos de arroz, se lo llevaron hácia las montañas de Nepal. Nadie pudo verlos porque marchaban ocultos, apartándose de las aldeas dormidas bajo la sombra espesa de los tamarindos.

Después de algunos días de camino, dice el Príncipe á los dos sicarios que lo conducen:

— Detengámonos ya, amigos míos, pues conozco que os hallais fatigados. Abandonadme aquí, si esa es vuestra misión. Yo no sé dónde estoy; y, aunque lo sepa, os juro que no volveré. ¿Porqué volvería el Kunala á su jaulita de oro? A la venganza y á la codicia abandono mi palacio y mi reino: los palacios caen, los reinos se dividen, la vida del hombre dura un día; y mi alma busca un palacio eterno en el reino de la verdad.

¡Adiós, ciudad de Benarés, con tus torres y tus invencibles murallas, con las danzas de tus bayaderas y las canciones que te cantan los remeros cuando pasan junto á tí sobre las ondas del río sagrado!

..

— ¿También mis ojos? ¿Y para qué quieren mis pobres ojos? Sin embargo, no me resisto. Así... quitadme esta sombría venda. ¡Hace tantos días que no he visto la luz!.. Gracias, gracias, mis buenos amigos... ¡Oh, qué claridad! ¡Qué resplandeciente bendición sobre la tierra!.. ¡Cómo mi vista, fatigada por la súbita luz, se reposa en el misterio de esas inmensas hondonadas!.. Este monte es religioso. ¡Qué hermoso y bueno es el mundo, y cuan empapado está de divinidad!.. ¡Y, por encima de todo, sobre las moles de piedra ba-

ñadas por el sol, en una inaccesible lejanía, los picos plateados del Himalaya!..

Pero ¿qué haceis? Los cuchillos os resbalan de las manos. ¿Os admirais de mis ojos?.. Ahora deben brillar con el esplendor de lo que reflejan... Vosotros no pudistéis verlos cuando os llegásteis á mí en la oscuridad de la noche... Y dicen que son hermosas mis pupilas de Kunala. No temáis; porque obráis bien. ¡Me hubiera sido un poco dolorosa la renuncia de todo esto!

¿Porqué vaciláis? ¡Ah! Sois niños en el bien, y teméis por lo que puede venir después. Necesitáis mis ojos... ¡Es preciso!.. No os mancheis con mi sangre... A ver... yo mismo... alargadme este cuchillo...

..

El Príncipe Kunala á su ojo derecho: — ¿Y eres tú, bolita de carne, la evocadora de tantas fugitivas imágenes tras de las cuales ha corrido mi alma? Tú te llevas el brillo del oro, la hermosura de las mujeres, los primorosos artificios y toda esta visión de tierras y montañas bajo el azul luminoso.

El Príncipe Kunala á su ojo izquierdo: Tú te vas también, puñadito de tierra, y contigo se va todo; se va todo lo que cambia, todo lo que crece y mengua, todo lo que es engendrado y está sujeto á la muerte. Pero hay cosas que persisten inmutables, mientras el universo de las apariencias se deshace como el humo.

Adiós mis ojos, mis magos gemelos, mis dos dulces embaucadores. Renuncio á vosotros y á vuestros gratos sortilegios. Empiezo á vivir en un mundo en el cual de poco me serviríais.

..

Como el ruido de las trompetas se va perdiendo cuando el ejército ha pasado, así el recuerdo de Kunala en el palacio de Benarés. Con los años, el Rey Asoka ha abandonado el poder en las duras manos de su hijo Pasenadi, quien, en continuas guerras saquea aquellas ciudades que tienen mayor renombre por sus bellas mujeres y por la bárbara riqueza de los templos.

Tan sólo el súbito terror de la muerte saca algunas veces á la anciana Mahapajapati de la

pegajosa monotanía de sus vicios. Su esposo no gusta de estos fúnebres pensamientos, que le parecen de mal agüero; quizás porque la muerte es otro enigma que tampoco ha logrado aclarar del todo el gran Rey Asoka con quien los hombres más sagaces en esta ciencia adivinatoria no se hubieran atrevido á competir.

..

Asoka.— ¿Oyes, mujer, la voz que sube desde la calle? ¿Porqué me recuerda la de mi hijo? ¿Qué debió ser del pobre Kunala?

Mahapajapati. — No es más que la de un mendigo que pasa cantando las estrofas del Dhammapada. Un ciego que pasa cantando con su largo bastón y su sayal amarillo. Azoka. — ¡ Hermosa voz! ¿Qué habrá sido del pobre Kunala?

La voz de Kunala. — Vida de alegría vivo, sano entre los enfermos; entre los hombres enfermos permanezco sano.

Vida de alegría vivo, sin fatiga entre los que se fatigan; entre los hombres que se fatigan permanezco sin fatiga.

Vida de alegría vivo, porque todo lo dí y nada me pertenece. La alegría me alimenta como á los dioses resplandecientes.

..

Esta es la historia del Príncipe Kunala. La he sacado del olvido, como una flor seca, perdida entre las hojas de un libro viejo, que aún guarda todo su perfume.

Añadiré que la Reina Mahapajapati murió pronto; pero, atraída por el deseo, apareció de nuevo en una série interminable de reencarnaciones y aún vive sobre la tierra. Tampoco el Rey Asoka, ni su robusto hijo, que cayó en el campo de batalla, han podido sustraerse á la corriente de los renacimientos. En sus múltiples vidas han dado origen los tres á una muchedumbre de generaciones que se han extendido poco á poco, acabando por invadir el mundo. Hay que huir de las hijas de Mahapajapati. La descendencia de Pasenadi se ha apoderado de todo. En cuanto á los nacidos del gran acertador de enigmas son inofensivos y discuten en las Academias.

Sería inútil buscar en la tierra al Príncipe Kunala. Libre de trabas, puro y sin deseos, alcanzó en vida la suprema iluminación, y al morir, entró inmortal en el seno de Dios, dejándonos tan sólo su memoria, que evocaremos durante el encanto de esos momentos de absoluta entrega, cuando por entero nos damos, en la calma de un amor indefinible.

LUIS DE ZULUETA

Florilegio de poesías castellanas del Siglo XIX.

Introducción y notas biográficas y críticas por don Juan Valera. Tomo III

EN el tercer volumen que el Sr. Valera ha publicado de su Florilegio, se reimprimen poesías de más de cuarenta poetas del siglo ha poco terminado, adicionadas con unas advertencias, en las que el coleccionador definiendo, con singular habilidad, los defectos de su Florilegio, repara olvidos y expone y sustenta sus opiniones, muy optimistas, acerca de la bondad de nuestra moderna poesía, aun comparándola con la de las naciones que gozan hoy de más renombre y poderío.

No es tiempo de dar cabal opinión acerca

del Florilegio; es menester para ello que se haya publicado por entero. Mas nadie dudará de su utilidad é importancia aquí, en España, donde se publica poquísimos buenos y se lee menos. Apartadísimo está de mí el querer ser hereje é irreverente, ó el pretender que se rebaje en un punto la altísima devoción y confianza que para con las personas celestiales deben albergarse en nuestra alma, pero entiendo que harto nos fiamos de la Virgen. Quiero decir, que propendemos muchísimo á hacer las cosas sin preparación y estudio, como

«QUADRO» DEN DOMENICO THEOTOCÓPULI, EL GRECO
PROPIETAT DE L'IGLESIA PARROQUIAL D'OLOT

Ayuntamiento de Madrid

por ensálmo. La improvisación nos fascina y atrae, y el despejo y la agudeza han de producir momentáneamente lo que sólo deriva del obrar meditado y consciente. Así, por ejemplo, ¿quién no está siempre muy pronto á decidir de la excelencia ó de la ruindez de una poesía por ignorante que sea en este arte? Ya dijo el poeta:

Scribimus indocti doctique poemata passim.

No se crea que niegue lo que dice el refrán que todos tenemos un poco de poeta, de músico y de loco, y menos aún las grandes ventajas que de esta virtud ó gracia innata pueden venirnos en mil lances y pasos de la vida. Mas en punto al buen gusto para nada sirve tal virtud. Es certísimo que no están todos los hombres adornados del mismo juicio, ni informa su alma igual criterio de bondad estética, para escojer, por ejemplo, en literatura lo que es bueno y estimable. Los unos por bobería ó muy manifiesta ignorancia, y de los que muestran clara y avisada inteligencia, los más, por las mil suertes de trabajosos negocios, empresas y artes á que dedican su actividad, carecen del tiempo y paciencia que son menester para procurarse el indiscutible aparato de cultura que ha de exigirse al que intente discernir rectamente de la bondad ó maldad de la obra artística.

Así, pues, es necesario que los que han alzado autoridad por sus luces y talento tomen para sí el ser definidores literarios y psicólogos ó conductores de almas en el abundantísimo campo de las letras, y nos muestren lo que tiene alguna luz de ingenio ó de valor y pueda servir de modelo y guía estimables.

Haré gracia de las singulares prendas de inteligencia, saber é ilustración que, muy justamente, se celebran en el coleccionador del Florilegio, don Juan Valera, por ser de todos apreciadas, al afirmar que es dicho señor uno de los críticos españoles que, con más conocimiento y levantado y sutilísimo juicio, podía emprender la publicación de un Florilegio ú Antología.

El de poesías del siglo XIX, comprende ya, en los tres volúmenes publicados, los poetas semi-clásicos y los románticos hasta el sevillano Becquer. En la publicación de poesías de autores de principio del siglo diez y nueve,

anduvo el Sr. Valera, muy parco por estar todos ellos estudiados y publicados en la obra del marqués de Valmar. Por manera que, lo que publica de aquellos autores es como á punto de partida del movimiento literario, en el que, sin duda, desplegaron su inspiración y presuntuoso desdén á todo lo apacible y sereno los más populares y fecundísimos poetas que en aquel tiempo hubo en España.

Tengo por verdaderamente extraordinarios el entusiasmo y facilidad con que los románticos producían sus obras. A peso vendían los frutos de su ingenio multitud de poetas, sin que les hiciese desmayar en su entusiasmo poético las escasísimas ganancias que de ellos sacaban, ni su miserable y alocada vida. Su odio al orden y al estudio eran crecidísimos y de él hacían manifiesto alarde. No quedaron en paz ni los sepulcros, y aquellarres, brujos y brujas, duendes y apariciones macábricas, y el desenfado y osadía de caballeros, y las ninfas y demás seres fantásticos dieron al estri-cote con toda la cuadrilla de zagalas, pastoras y zagalejos que tan artificioosamente vivían en el Parnaso.

No fuí nunca entusiasta del romanticismo, ni de ninguna desenfrenada revolución, sea en lo que fuere, mas su aparición en España la celebro y bendigo, porque acabó con el monótono acaramelamiento y ternura de Meléndez y los suyos, y de la harta seriedad y rigidez de los pseudo-clásicos.

A tan alto desarrollo llegó el estro poético en España, en el siglo pasado, que según la cuenta que el señor Valera saca de los escritores de los cuales da noticia el agustino Padre Blanco García, deben de ser por lo menos, unos trescientos los poetas que dieron pública muestra de su númen. De donde deduzco que vivimos en el más venturoso de los tiempos, y tan memorable en la historia literaria que, si los romanos tenían por harta locura el añadir vates á Grecia, con razón manifiesta podremos repetirlo de España. Hasta hoy se citaban con asombro, los doscientos diez y ocho poetas que ilustraron el reinado de Juan II de Castilla, mas entiendo que debe trocarse la admiración de aquella famosa corte poética por la de nuestro siglo.

También el señor Valera se suspende de que ocurra tal prodigio hoy en que se busca solo lo productivo y prosáico. No entra en su ánimo, por lo que declara, darnos cuenta de los trescientos poetas, ni el reimprimir poesías de cada uno de ellos. El señor Valera procura no separarse de la voz del pueblo en su Florilegio, y así señala como notables, entre los numerosísimos poetas del siglo XIX, á Quintana y á Gallego, al duque de Rivas, Espronceda y Zorrilla, y á Becquer, Campoamor y Núñez de Arce, siguiéndoles luego otros poetas muy estimables, como Moratín, Lista, Bretón y pocos más, que no han alcanzado tanta fama y popularidad, á pesar de las buenas partes que se les reconocen. Estos ya queda dicho, van como principales; después publica el señor Valera poesías de otros autores que no deben quedar en el olvido, ya que por su corrección, nitidez y elegancia de estilo ó por escribir con muy sentados sesos, pueden y deben servir de modelo para no desatinar ni componer disparates.

No adelantaré mi opinión de lego, á la del señor Valera contraria de todo en todo á lo que dice Horacio de los poetas mediocres, repetiré solo que escribió el famoso Jauregui, que «es malo en poesía y peor que malo no levantarse del suelo. El siempre caído no puede caer; segura tiene su igualdad.»

En el último volumen publicado, es donde más se advierte la indulgencia del señor Valera para con los poetas medianos. Reimprime en él poesías de sujetos hasta hoy desconocidos ú olvidados, á la verdad, no muy injustamente. Así el señor Valera publica poesías de un señor Fernando Velarde, en quien admira poderoso estro. No sigo al señor Valera en su admiración; la poesía que imprime en el Florilegio, titulada *De noche*, carece del todo de vida y aliento poético. A pesar de las alas y de zarandear de continuo la región etérea, y la luna y los cielos, los astros radiantes y la pedería, el señor Velarde no se levanta del bátrato hondísimo de la vulgaridad poética.

También reimprime poco más de media docena de cantares insignificantes de Augusto Ferrán; pero donde me asombré fué al leer una extensa composición de don Bernardo

López García, titulada: *La fe y la razón*, que dudo la haya peor en castellano. No puedo imaginarme que suerte de perfecciones descubrirá el señor Valera en las poesías de López García, para incluirlas en su Florilegio.

Dudoso estoy de que el Sr. Valera admire corrección, nitidez y esplendor en la descripción, por ejemplo, de la muerte del arte pagano, que dice así:

«Desde entonces por, liviano
Murió el arte viejo y rudo;
Sobre el peñón quedó mudo
De asombro el cincel pagano;
La artística Roma en coro
Saludó al arte infinito,
Con el gran arco de Tito,
Con el Circo y con el Foro;
Y las estatuas de Atenas
Honra de la Grecia esclava;
Aquellas diosas de lava
Que arrancan fuego á las venas.
En sus pedestales rudos
Mudas de vergüenza vieron,
Como las yedras cubrieron
Sus pechos antes desnudos;
Y era porque ante el fulgor
De la cristiana pureza
Hasta la naturaleza
Velada por el pudor...!»

ó la grandeza y elevación de esotra,

«Hoy..... dormido está el laúd;
Dormido el pincel divino
La estatua gira sin tino
Del arte en el ataúd.
Ya los duros pedernales
No toman formas humanas;
Mudas las artes cristianas
No levantan catedrales.
Sólo la música pura
Sólo el arte de Stradela,
Como un risueño que vela
De la fronda en la espesura,
Cantando gloria ó pasión
Desde un árbol de otro mundo,
Contempla el astro fecundo
De la gran revolución.»

A decir la verdad, creo que para nada bueno puede servir la lectura de estos desatinos poéticos, como no sea para reír en la burla

«RETAULE GÓTIC», QUE'S CONSERVE EN
L'IGLESIA DE SANT PERE DE TARRASSA

«RETAULE GÓTIC», QUE'S CONSERVE EN
L'IGLESIA DE SANT PERE DE TARRASSA

de tan malos versos. Tiene razón el señor Valera, si se trata de un Moratín, de un Lista ó de un Martínez de la Rosa, en defender y aun estimar por buena la publicación de sus poesías. Mas advierta que de poeta á poeta hay un abismo, y que nada se perderá en que queden olvidadas poesías como las de los señores Velarde y López García. Ni el *propter elegan-*

tiam sermonis, del Santo Oficio, cabe aplicárseles para salvarlos del fuego.

Aparte estos pequeñísimos lunares el tercer tomo del *Florilegio de poesías castellanas*, da manifiesto testimonio de la originalidad y hermosura de la poesía castellana contemporánea y del subido aprecio y estima que merece del señor Valera.

P. MOLES

H. G. Wells

Novelista anglès dels temps que corren

EL pervindre i lo desconegut, han sigut conreuats en tots els temps per les intel·ligències dels novel·listes de pura imaginació i per veritables pensadors. — Els grecs, que foren casi tots mestres consumats en les més hermoses i grandioses exageracions, deurién figurar al cap de la llista d'aquesta branca literària, més acostant-se als nostres dies trobem perfectament concretat el gènere, en el viatge a la lluna de Cyrano de Bergerac, en algunes obres d'Edgard Poe, del Comte Villiers de l'Isle Adam (*L'Eve future*) i sobre tot del senzill Julio Verne universalment conegut per les seves obres de descobriments impossibles, que si bé han distret a molts adolescents de ser advocats o metges, que ja es una gran cosa, deu tenir el remordiment d'haver produït un excessiu planté d'enginyers més somniadors que pràctics.

El novel·lista anglès H. G. Wells, es d'una mena nova; més literat que Julio Verne, atreu amb els seus llibres, llegidors de més edat que'ls que s'encantaren amb les robinsonades de *l'Illa misteriosa* i preocupat dels problemes plantejats per els progressos materials de l'època actual, ha probat de descriure el curs en les llunyanes edats en les que s'enfonzarà el món allà d'enllà dels temps.

Quan la noció de l'existència del novel·lista anglès ha arribat a la nostra terra, el bagatge de l'escriptor era ja dels més feixucs, encara que l'autor sigui un home jove (nasqué

l'any 1866). Lo que's veu en tots els seus escrits, es la sòlida base de coneixements i de cultura general qu'adquirí des del 1885, en el *Royal College of Science*, de Londres, aont aprofità les lliçons de Lockyer, Huxley i altres famosos pensadors científics. Francament aficionat a la literatura, lluità molt temps amb la rutina dels directores de periòdics qu'invariablement l'hi retornaren els innovadors escrits i fins al any 1890 no va veure la llum el seu primer treball, en *The Fortnightly Review* qu'a les hores dirigeix un home de cap clar: Mr. Frank Harris.

La *Saint-James Gazette* i la *Pall Mall Gazette* l'hi publicaren alguns articles, quedant-se l'última, com col·laborador regular donant-se a conèixer més completament quant Mr. Frank Harris s'encarregà de dirigir *The Saturdays Review*. Finalment en els articles que l'hi feu escriure el poeta W. E. Henley, tant conegut per les seves poesies com per el renom de descobridor de talents, trovà'l seu camí definitiu, amb l'esbós de *La màquina d'explorar el temps*. (*The Time machine*) desenvolupat en tres articles continguts en *The National Observer*. Abans de publicar la novel·la a la qu'acabem de fer referència en *The New Review*, (1895) en Wells s'ensaijà molt temps escrivint noveles curtes que l'hi prepararen l'èxit ruidós de l'obra definitiva. A l'any següent, publicà *The Wonderful Visit*, qu'es la trista història d'un àngel que cau a la terra, entre les vulga-

ritats i perjudicis de la gent del nostre temps. I ja no s'atura mes la producció del escriptor en plena possessió del favor del públic si s'exceptua l'horror que provocà la seva tercera novela *The Island of Dr. Moreau*, corretjada per les aventures d'un cicliste (*The Wheels of Chance*) que va veurer la llum poc després.

«H. G. WELLS»

En 1897, en Wells produí *L'home invisible* (*The Invisible Man*) quin protagoniste després d'haver descobert el medi de ferse invisible, acaba per morir desastrosament, no sabent aon refugiar la seva invisibilitat coneguda per totom. Mes l'obra que l'hi ha donat millor renom fou *La guerra dels mons* (*The War of the Worlds*) publicada en 1898. En aquest llibre que conté descripcions justíssimes i vígoroses, la part literaria es preponderant, perquè com de costum, no's deté en fàcils discussions científiques de les que tan abus han fet els escriptors d'aquesta mena d'obres. Com en totes, l'humorisme mes penetrant i les idees paradoxals entretenent l'esprit del llegidor i'l fan pensar... si es dels que pensen. L'interés de l'obra següent (*When the Sleeper Wakes*) qu'encara no ha sigut publicada en francès, lo que vol dir que tampoc s'ha publicat en castellà, cresqué encara mes, posant al llegidor en contacte amb el principi de *bifurcació* de la rassa

humana que ja estava resolt i en completa decadencia en la seva *Màquina d'explorar el temps*, i quin mecanisme d'espantosa utopia se compren millor qu'en lloc en la seva obra: *Una historia dels temps que vindrán* publicada am l'*Idili de l'edat de pedra* comparable al famós *Vamireh* dels germans Rosny i mes rodona.

Les obres que'ns falta citar, son *Els primers homes a la Lluna*, de la que ja parlà Pel & Ploma, *Love and Mr. Lewisham* que es un verdader estudi de les lluites que per viurer sostenen molts miserables de Londres; *The Stolen Bacillus and other incidents*; *The Plattner Story and others* i'ls *Pirates del mar* que no'ns ha sigut possible llegir.

De la lectura de les obres den Wells, se'n dedueix que son les noveles que lògicament debie produir el nostre temps d'electricitat, de vapor, de globos, d'invents materials sorprenents que cauen am freqüencia cada cop mes gran en mitg d'una civilització febrils quina part intelectual i moral no va fent els progressos de l'altra. Potser el pensador anglés ho veu aixís i gira i regira la tesis d'un desdobleament de l'humanitat, produhit per els acaparaments, els *trusts* i'ls fruiments dels poderosos fins a acabar en els temps crepusculars de la *Time Machine*, am l'intel·ligencia infantina dels *Elois* descendents de la rassa qu'habia conreuat les arts i les puerilitats d'una vida de convenció i'l treball que ja no es mes que instintiu dels tenebrosos *Morlocks* d'un altra parla, fins d'un altre aspecte que l'altra branca humana, i que sols surten dels seus dominis soterranis pera cassar als incapassos de dalt dels que'n fan sagnanta pastura. L'última convulsió que'ls ascendents dels *Morlocks* provoquen pera sacudir el jou dels fruidors o ascendents dels *Elois*, está magistralment descrita en *When the Sleeper Wakes*, publicada fá tres anys, per *The Graphic* i que passá casi sense cridar l'atenció de cap dels nostres intellectuals, i encara menós dels nostres intel·ligents editors que troben millor i'ls hi surt a mes bon compte esperar que lo anglés ja estigui traduït al francès i aixís ens serveixen aquelles traduccions rescalfades de l'any de la picor. Aquet *Sleeper* quin títol se podrie traduir en català *Quan aquell se desperti*, es l'extraordinaria i lògica

«EX-LIBRIS» PER A. DE RIQUER

Ayuntamiento de Madrid

MIQUEL VTRIÑO

si & no

«EX-LIBRIS» PER A. DE RIQUER

historia d'un dormidor secular quin capital ben administrat per uns marmesors oficials arriba a creixer tant, que'l modest *Sleeper*, arriba dormint a ser l'amo del mon, domini qu'exerceixen els desperts administradors. La tradicional son del famós dormilega es tan famosa i coneguda que totes les dificultats del mon se posen al costat de l'impossibilitat de que *aquell se desperti*, fet que's produeix en un dia d'exposició pública, provocant la mes formidable i l'última de les revolucions, sofocada per la brutalitat de la policia negra africana quina arribada descriu en Wells dihent que van cantant un himne qu'habie

compost pera'ls seus antepassats, en Ruydard Kipling!! i per humorismes com aquet, se fan interessants també els llibres del novel·lista anglès perquè am l'escusa dels temps que vindran, posa en evidència les deficiències d'aquells en que vivim i les imperfeccions de moltes coses que tenim per bones i tot aixó, escrit en un estil d'admirable periodiste, del que'ns es difícil farnos càrrec per faltar els punts de comparansa. Son llibres atractívols d'apariencia lleugera que fan pensar i aixó ja es punt prou important pera recomenarlos, en aquets temps que tants estimulants necessita'l cos com l'esprit i que d'aquet pocs metjes se'n cuiden.

NICOLAU SERRAFINA

L'Exposició d'Art Antic

FERVOROSAMENT admirada sobretot per els pintors més joves, s'acaba de tancar en silenci, l'*Exposició d'Art Antic* quina realització se deu als bons desitjos dels aficionats i coleccionistes i especialment a la forsa de voluntat del president efectiu, en Joseph Pella i Forgas.

Discutida per els Narcisos de les arts plàstiques, es a dir; per els que no més s'admiren a n'ells mateixos, ha dut una vida discreta, com d'alta senyora, d'aquelles etats que'ns descriuen els retaules i que sobtadament transportada als nostres temps, viu reclosa recatant-se dels intrusos que no son del seu coll, am l'orgull del que estant convensut del valer propi, no busca les ocasions d'ensenyarse. I es que'ls grans artesans gòtics i els mes propers als nostres temps, no poden dur-hi les corts d'amics i parents que posen en renou les exposicions d'artistes vivents, despertant aquelles remors de lluita que s'apaguen com els focs de palla. Per xo, l'*Antiquarium Artium Barcinonensis exhibitio*, com deie'l cartell den Casas, ha viscut dintre de l'ambient que l'hi esqueie, allunyada de les multituds galopant ignorancies per les sales i amorosament estudiada per el ja esmentat estol de

pintors joves de la nostra terra i per un tant gran, de coleccionistes i antiquaris estrangers, dels que sens dubte ne quedarà rastre en la nostra terra, contribuint a la ràpida dispersió de la nostra riquesa artística, am aquella perseverancia que nosaltres no tenim per guardar-ho.

Pèl & Ploma, publicarà en diferents números, moltes de les obres capdals que s'haurien pogut admirar en el Palau de Belles Arts si la gent hi hagués anat, mes ja desde aquest número, presentem als nostres miradors, obres que son ben dignes d'haber figurat en aquella reunió d'elements plàstics que materialisen l'ànima artística de la nostra terra, sigui petita o gran. — I per nosaltres, per gran la reputem i si d'alguna cosa'ns podríem doldre, fore de l'irreparable llacuna que separa aquell art tant encarat cap a unes arts suntuaries ben diferents de les mesquineries que'ns rodeijen. — No més que les nostres industries de teles decorades haguessin esment de les *novetats*, del *modernisme antic* que ben evidents ens ensenyen els retaules de la serie gòtica, ja haurien tret prou gran estella d'una Exposició que'ls lliurarie d'aquelles agencies semiclandestines que per preus altíssims els

espíen les últimes novetats angleses i alsacianes. Mes cal recordar que les nostres indústries no hi senten d'aquesta orella, com ho demostra l'olímpica indiferència am la que deixaren eixir de Barcelona, l'irrenovable colecció Miquel i Badia.

L'acció mes profitosa, l'haurà exercida l'Exposició, entre'ls pintors encara desconeguts, que han prés part en els treballs dels petits i mesquins concursos establerts per la Junta de Museus, ensenyant als que pugen, l'utilitat de ser pintor amb algún bagatge de coneixements que no fan nosa ni a la més su-

blim inspiració ni als temperaments mes portentosos.

No volém acabar aquestes ratlles, sense felicitar com s'ho mereix, a n'en Carles de Bofarull per haber corregut am l'horrorós mal de cap de confeccionar el Catálec; perque ordenar 1890 números d'art antic es feina per la que tenen ample tasca, no un, sino deu homes entesos; i habentse publicat molt abans de l'Istiu com se deie, hi ha lloc a la felicitació indicada, tant mes meritoria quant ve de part de gent que sab lo qu'es aixó dels retrassos i la manera d'evitarlos.

P. & P.

Teatralia

LES dugues funcions donades per la Bartet i en Le Bargy en el teatre Principal, constitueixen, per are, el *clou* de la present temporada teatral. *Els dos famosos sociétaires* de la Comedia Francesa, váren obsequiarnos ab una sensació d'art esquisida, representant a la perfecció, la delitosa comedia de Musset *On ne badine pas avec l'amour* i la no menys delitosa d'en Lavedan *Le Marquis de Priola*. No insistirém en el treball afiligranat dels dos eminents artistes — antigues coneixenses nostres (artísticament parlant) — perque sabut es ja de sobres per totom lo molt que valen i lo molt que representen dintre del teatre francès, en el que tants i tants artistes de primer ordre s'hi contenen, per sort i regalo dels nostres vehins de *allende el Pirineo*.

Les dugues obres de referencia, d'una frescor poética, seductora la primera, i hermosa a estones, e inimitablement parlada la segona, váren obtenir una interpretació *hors ligne*, ben poques vegades vista en *aquest Barcelona*, i tan ellas, com sos insignes intérpretes, váren agradar bastant al nostre públic, que, si be era escasset, va portarse bé, escoltantse la funció ab reculliment i fent gala de bastanta cultura i bons modos.

Una de les qualitats culminants de la Bartet

i en Le Bargy, es la elegancia; tant en el modo de representar (dicció i plástica escénica) com en el modo de vestir. Aixó ho ha reconegut totom, de per tot arreu. Doncs bé, aquí hi va haber algun *marques de Priola* de segona ma, que va trovar que en Le Bargy no era prou elegant en el vestir, com si la veritable elegancia no vingués de la persona, i no de la roba! *Guarda e passa!*

Aixó de *Guarda e passa!* ns porta a la memoria l'actor de la companyia de la Iggius, Robert, qui, donant provas d'un bon gust envejable, va recitar, la nit del seu benefici'l cant III de *L'Inferno* de Dante, ab entonació justa i no mancada de magestat. *I miei complimenti signor Robert!* encare que ja sigui fora.

Hi han hagut altres novetats pels demés teatres de les que val més *non raggionar di lor*, per alló de que *harto elocuente es el silencio*..... etcétera...

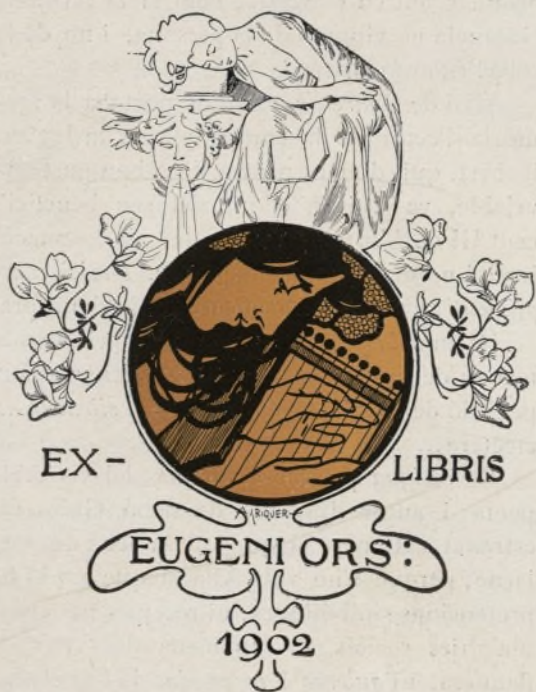
De l'*Aigua que corre*, drama del veritable poeta i autor dramátic de debó Guimerá, estrenat a Romea, si que val la pena de parlarne, perque s'ho val. Allá si que no hi há pretensions simbóliques, ni receptes per curar malalties socials, ni cap mena de forses de flaqueza, ni *quieras* i *no puedas* de cap classe; allá hi ha art sencer, fort, quasi brutal, pero

art a la fi, que sen va de dret al cor i'l fa bategar ab forsa incontrastable. Pel nostre entendre el segon i tercer acte de *Aigua que corre*, es de lo més sincer, frescal i potent que ha produït en Guimerà en aquestos últims temps. En la major part de les escenes s'hi sent, ben de debó, aquell temperament poètic tan sencer i profundament català del autor de *Mar i Cel* i de *Maria-Rosa*.

L'esmentat drama molt ben dirigit, ensajat i representat per en Borrás i sos companys, ha obtingut un èxit complert, tan entusiasta com merescut.

Tancarém aquestes notes, que procurarém allargar una mica més en els vinents números, enviant un aplauso a la Comissió organitzadora de les vetllades teatrals del Ateneu Barcelonés, per la funció que, precedida d'una atinadíssima conferència donada per el senyor Hurtado, va oferir al públic en el teatre Principal, ab la representació de la comedia de Moratín, imitada de Molière: *La escuela de los maridos* i del sainete de Ramón de la Cruz: *Las castañeras picadas*. Tant debó que la interpretació de les mateixes, hagués estat a la altura de les bones intencions dels organitzadors.

La agrupació artística «Teatre Intim», que

«EX-LIBRIS»

PER A. DE RIQUER

«EX-LIBRIS»

PER A. DE RIQUER

dirigeix en Gual, está apunt de donar dugues sessions que revestiran una importancia grandíssima. En la primera s'hi representarà una de les obres més grans del teatre de tots els temps; la tragedia de Sofocles, *Edipos rei*; i en la segona, la famosa obra dramática de Hauptmann, *Die Weber* (*Els teixidors*); cloguent totes dugues sessions, la comedia en un acte de Molière *Le mariage forcé*. Aquestes tres obres se representarán com es natural traduhides al català. Les impresions que tenim dels ensajos, no poden ser més bones. De tot ne parlarem en nostra vinenta *Teatralia*.

UN DE LA PLATEA

Bibliografía

JACOBÉ. Joaquim Ruyra i Ors. Tomo dels Jochs Florals, 1902. — Criticar per alabar! veus aquí una bella feina. Al goig qu'ens proporciona l'obra, s'hi afegeix la satisfacció d'obrirse a l'alabansa i publicar en alta veu la nostre simpatia.

Una vaga tristesa i fervorosa compassió s'escorren per les pàgines d'en Ruyra. —Les platjes i penyes de la nostre marina es veuen decorades desde avui per l'hermosa silueta de la Jacobé que hi passe espiant les culpes d'altre,— les culpes del seu pare que l'hi recauen innocent. El chor de pescadors ataleiant les bromes, es gira a mirarla ab compassió carinyosa, i el mar ressonant eternament desperta l'emoció d'una més alta justícia.

Passa la Jacobé, el drama de la seva desgràcia ens con mou fortament, pro una serenitat, un encant d'armonia s'ens apodera irresistible. Es la claredat artística, la dolça impresió de bellesa que perfila les siluetes.

I la forma!... l'esquisida i fina prosa en que la Jacobé està parlada, sense asprors; que s'escorre suau com el pas de la brisa de la costa...

Veus aquí una nota de claror pura, en mitj d'aquet tomo que s'anomenara «Els Jochs Florals de la Jacobé». — Una flor natural, nascuda naturalment, en una platja de la nostre marina, i crescuda ab l'humitat de ses frescors salades.

J. P.

MUSGO. — Poesies castellanes, escrites per Ramón D. Perés. Un volúm en octau, d'unes 150 planes, pulcrament estampat a *L'Avenç*.

De tot temps ha tingut Catalunya, prosistes i poetes que han conreuat les lletres castellanes, sense per xó abandonar la parla materna. En Perés si bé ha publicat la majoria dels seus llibres en castellà, deu figurar entre els escriptors ca-

Ex Libris

Francesch Makhen
Barcelona

«EX-LIBRIS» PER A. DE RIQUER

talans de la nostra fornada, habent sigut com fou l'actiu director dels millors temps que visqué la revista *L'Avenç*, d'aon se pot extreure el credo artístic, literari i fins polític, de molts d'aquells escriptors catalans que am tot i fruir de nom en les lletres, son encara joves.

L'aplec contingut en el volúm *Musgo*, conté tres parts ben diferents: la primera, que l'autor inscriu sota'l nom de *Cantos de la voluntad*, son l'expressió de les lluites sostingudes per l'esprit de l'autor i al costat del títol d'alguna d'elles, no fore gaire difícil posar-hi una data qu'indiqués l'amargor que a la llarga, ha donat per resultat una poesia. En la segona part (*La Canción del año*), van contingudes les composicions purament poètiques i en la tercera, batejada amb el nom de *Dulce terruño*, en Perés canta els seus sentiments d'amorós de la seva terra, en la llengua castellana que mai

ha deixat de cultivar literariament. Ja varies vegades habém publicat poesies encloses en aquesta part de *Musgo* (1) i tant en aqueixes com en les demás hi batega am tanta sinceritat un gran amor al terrós, al *terruño*, que sembla prou gran per fer amics a la regió cantada. En Ramón D. Perés, quina cultura es evidentment cosmopolita, sent com es natural, am la major intensitat, lo que ha vist, lo que ha

«EX-LIBRIS»

PER A. DE RIQUER

(1) *Pèl & Ploma* núm. 85, Febrer, 1902. — Per cert que sens dubte per equivocació nostra, publicarem les composicions que comencen: *¿Conoces el azul de esas montañas i l'altra: ¡Oh! ¡Qué amores secretos*, com formant els dos cants d'una mateixa, sent aixís que's despren clarament del seu sentiment que son d'ugues poesies distintes, tal com están en el llibre *Musgo*.

viscut i adorat en la primera terra que veigé.
I la seva cultura l'hi permet escriureu tot amb
un castellà tant perfecte, que potser el pot fer
titllar de foraster per els qu'escribint en la ma-
teixa hermosa llengüa, s'han quedat cristallisats
en imitacions de clàssics i en erudits extractes
de vocabularis i modismes.

Pera donar una idea més perfecte que les
nostres explicacions, del llibre den Perés, pu-
bliquem les següents poesies:

VI

¿Por qué en la lengua que mi madre un día
me hablaba cuando niño
no ha de alzarse en incierta melodía
la voz de mi cariño?

¿Podrá no más que de Castilla hablarnos
la lengua castellana?

¿Tendremos de ella acaso que olvidarnos
para hablar de la tierra catalana?

Se enlazaron ya al borde de mi cuna,
cual aguas de dos fuentes
que á juntar van en sólo una laguna
sus opuestas corrientes,

la frase castellana de mi madre,
noble, dulce, severa,
con el habla viril en que mi padre
á Cataluña reflejaba entera.

Yo quiero aquí ser fiel á esa memoria
de razas que se funden
y, olvidando tristezas de la Historia,
en un ser se confunden;

yo quiero que resuene en mis cantares,
voz del amor humano,
el himno justo á mis paternos lares,
y que entenderlo pueda el que es mi hermano,

el que en su sangre lleva, cual la mía,
la onda varia y lejana,
el que en remotas tierras no me oiría
si no le hablara en lengua castellana.

X

¡Canta! La voz de Cataluña es ésa,
muchacha de mis ásperas montañas,
gentil payesa de moreno rostro
y ligera alpargata.

Tu canción es reliquia del pasado
que protege una urna veneranda,
fué el canto que á tu madre, siendo niña,
tu abuela le cantaba.

Es la música triste y amorosa,
mezcla de anhelos vagos y añoranzas,
que parece tener las dulces tintas
del ocaso y del alba.

Es la ternura femenil que sube
al cielo amigo, aroma de retama
rústico como ella, que entre yermos
fueron las dos criadas.

¡Canta! La voz de Cataluña es ésa,
flor viva de mis ásperas montañas,
tu lengua es una página de Historia,
tu música es un alma.

Ya la Historia se olvida lentamente
cual sencilla conseja, ya anticuada,
y ni á sí misma se conoce apenas,
cuando se busca, el alma.

Ni aunque fueras flor seca y no flor viva,
ni aunque un herbario sólo te albergara
y no dieras al aire de tus montes
la frente soberana,

no pasaría junto á ti el romero
sin saludarte cual reliquia santa
de un algo que no muere y que á los ojos
aun lleva dulces lágrimas.

Mientras tú vivas vivirá esa tierra
que en tu inconsciencia sobre todas amas:
es ella quien te inspira esas canciones,
es ella la que cantas.

N. S.

A NYORANSES. — *Poesies íntimes, per*
A. de Riquer. Un volúm de més de 70
planes, decorat per l'autor i estampat a càr-
Thomas.

La millor crítica que's pugui fer d'aquest
llibre, se podrie condensar en l'invocació escu-
llida per l'autor, en el cant XXXIII de la
Vita nuova del Dante, que diu aixís:

*L'amaro lagrimar che voi faceste,
ochi miei, così lunga stagione,
faceva lagrimar l'altre persone
della pietade, come voi vedeste.*

En efecte: el tranquil dolor per lo profund que brolla, va invadint al llegidor devot i anant-li fent neixer la sensació que's desfoga en estrofes poètiques per el sentiment del qu'están rublertes sempre, impregnades d'una melangia veritat, mantinguda per la presència dels fillets entorn del vuid d'amor real obert per la mort de l'esposa.

L'interés de l'obra, es tant gran com el que desperta la presentació del hermós llibret, verdader joiell tipogràfic aon tot es perfecte; desde'l consistent paper de fil am barbes, fins a les vinyetes dels marges i a la vigorosa entonació del dibuix decoratiu de la portada.

D'aquet llibre d'amorós dolor, ne copiém la següent poesia:

XXIX

Era una nit d'istiu clara y serena;
per darrera los pins de la collada
pujava cel amunt la lluna plena,
contornant ab sa llum la nuvolada.
Los mussols per les serres aucavan;
la font espetegava confonentse
al remoreig de branques que's frisavan,
y s'allunyavan les remors, perdentse.
Sentats sota del porxo, prop de l'era,
suau oreig tes trenes esbullava
mentres que al cel seguías la carrera
qu'en regions siderals del infinit,
l'estel més clar tremoladís solcava.
En l'ample si de l'endolada nit,
lo sò d'un fluviol al lluny plorava;
la lluna, il·luminant la gran roureda
s'alsava cel amunt, pausada, freda;
y tú, — ¿per què penar, per qui ploravas?
ab veu acondolida em vares di'
senyalantme l'estrella que miravas:
= Los fills que se'ns han mort deuen se'allí!

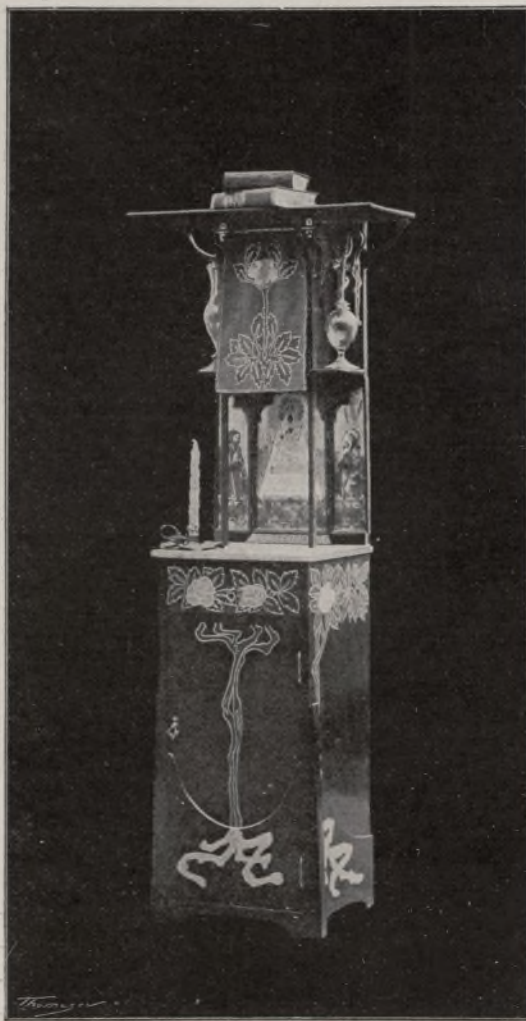
N. S.

Noves & velles

MOSSEN CINTO VERDAGUER, EN SON LLIT DE MORT. — La desaparició d'entre nosaltres del gran poeta, no es un fet senzill, d'aquells que's paguen amb un article, per sentit o interessat que sigui, ni amb un monument, ni amb deu corones. L'ad-

miració que les seves obres ens mereixen, se veu ara nimbada per el recort present de la mort, sentiment que's pot manifestar a tot'hora. — Per aquet motiu, comensém el present volúm am l'última imatge del gran místic, nosaltres que comensárem l'any passat amb el retrato que fou mes del seu gust.

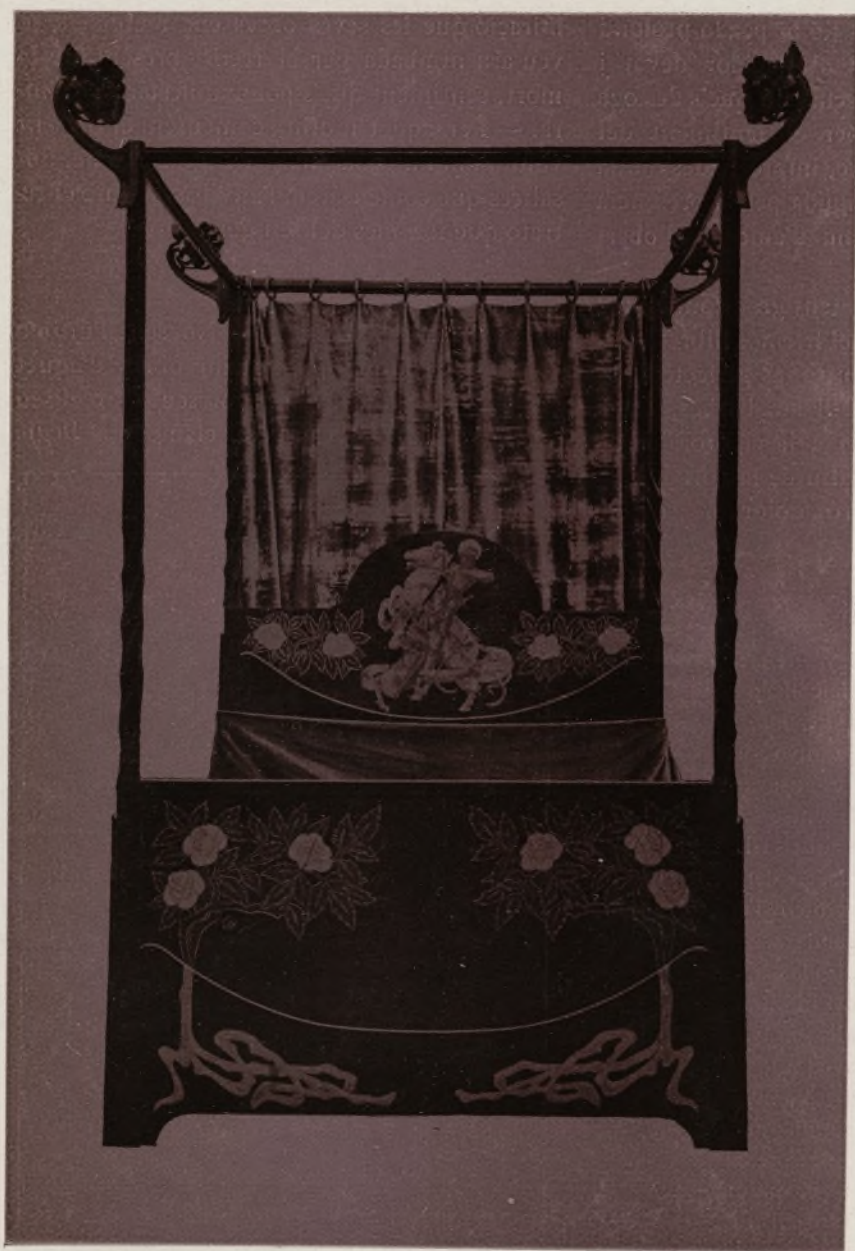
HENRI LEROLLE. — No sent l'última vegada que publiquéem obres d'aquet pintor francès que'ns ha favoregut amb el seu concurs no deuen estranyar els nostres llegendes

«TAULETA DE NIT»

PER HOYOS, ESTEVA Y C.ª

dors que no publiquéem l'article de presentació. Al respecte que'ns mereix l'obra del mestre i'l favor de l'amic, debiem aquesta aclaració.

«LLIT DECORAT»

PER HOYOS, ESTEVA Y C.^{IA}

ART ET DÉCORATION. — Ha sigut nombrat director d'aquesta famosa revista francesa, el nostre estimat amic i col·laborador, M. Gabriel Mourey, que fins ara ha dirigít l'edició francesa de *The Studio* amb l'aplaudiment dels partidaris de les coses d'Art.

únic de 15 pessetes enquadernat.—Els subscriptors, poden deixar les seves col·leccions a càrrec de Salvatella, 53, carrer de Balmes, a on se'ls enquadernarán per el módic preu de 3'50 pessetes.—Les tapes, poden adquirir-se en el mateix establiment, per 2 pessetes.

PÉL & PLOMA, desitja un excel·lent any 1903, a tothom.

PÉL & PLOMA souhaite une heureuse année 1903 à tout le monde.

Obrador Gràfic Thomas, Barcelona

Pèl & Ploma

FAC-SÍMIL. — Amb aquest número, repartim el primer fac-símil del volúm IV, que reproduïx el quadre den Casas, *Moulin de la Galette*, que perteneix a n'en Santiago Rusiñol, que'l té publicament exposat en el seu *Cau-Ferrat* de Sitges.

Aquest fac-símil, igual que'ls que contindrà cada número, els repartirém únicament als subscriptors.

COLECCIÓ DE VIDRES ARTÍSTICS. — En Santiago Rusiñol, ha adquirit una hermosa col·lecció d'objectes de vidre, que dintre poc podrà examinar el públic, en el esmentat *Cau-Ferrat*, reunint aixís la matèria més sòlida i la més fràgil.

EL III VOLÚM de Pèl & Ploma, se ven en totes les bones llibreries, al preu

Ayuntamiento de Madrid